

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ УМІНЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ БУДІВЕЛЬНОГО ТЕХНІКУМУ

К.І. Приходченко, В.В. Охріменко

У статті розглянуто сутність поняття «самостійна робота» та її завдання, представлено мотиваційні чинники формування самостійної роботи. Надано рекомендації щодо вживання активних методів організації самостійної роботи студентів.

В статье рассмотрены сущность понятия «самостоятельная работа» и ее задания, представлены мотивационные факторы формирования самостоятельной работы. Предоставлены рекомендации относительно применения активных методов организации самостоятельной работы студентов в строительных техникумах.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

Особливої актуальності в цілісній системі вищої освіти набуває проблема організації самостійної роботи як засіб формування творчих умінь професійної діяльності студентів. У сучасних умовах для досягнення вирішення цього питання необхідно орієнтуватися на організаційне, контролююче та методичне забезпечення навчального процесу. Науковці постійно шукають ефективні методи, які б сприяли досягненню мети у підготовці майбутніх молодших спеціалістів - будівельників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор

Наукові розробки останніх років вивчалися: педагогічні основи організації самостійної роботи студентів (М.Г. Гарунов, Е.Ш. Натанзон, В.М. Володько, Г.І. Гнитецька, С.М. Яшанов тощо) [3-8]; контроль за самостійною роботою студентів (Б.П. Єсіпов, П.І. Підкасистий, М.М. Солдатенко та ін.) [9-14].

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

Ученими наголошується, що «самостійність – це інтегративна якість особистості, яка полягає у здатності та потребі приймати й реалізовувати

рішення з власної ініціативи і нести за них відповідальність» [12,с.158] і передбачає прийняття рішення змін у навчальному процесі домінуючого компонента отримання знань, переглянути формування творчих умінь професійної діяльності, створення умов для розвитку особистості, а також смислоутворюючих мотивів професійної діяльності через вироблення ціннісних орієнтирів, необхідних для мобільності, самопізнання, самовдосконалення, самоосвіти.

Формування цілей статті (постановка завдання)

Виконання завдань з формування самостійної роботи студентів, що постали перед вищою школою, є однією з найменш досліджених проблем педагогічної теорії, що вимагає пошуку шляхів удосконалення формування навчально-виховного процесу, розроблення нових методів у формуванні творчої особистості фахівця та інноваційних форм керівництва самостійно-пізнавальною діяльністю студентів [1]. Звідси витікають завдання: описати форми самостійної роботи студентів; показати перспективні можливості кожної з них; виділити особливості й резервний потенціал.

Наказ Міністерства освіти України N 161 від 2.06.93 р. «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» визначає, що найважливішим завданням сучасного вищого педагогічного навчального закладу є розвиток навичок самостійної роботи та оволодіння методикою дослідження та експерименту, а також забезпечення і озброєння студентів продуктивними способами набувати і застосовувати на практиці знання та уміння у своїй професійній діяльності, а також застосовувати творче мислення при вирішенні нетипових виробничих проблем, на основі яких вони зможуть аналізувати власні пізнавальні дії, узагальнювати і переносити у нові умови способи професійної діяльності [2].

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів

Сьогодні, безперечно, головне завдання педагога в процесі учіння полягає в тому, щоб навчити студентів мислити, відбирати з різних джерел головні елементи предметів, що ним викладаються, творчо осмислити прочитане, самостійно приймати рішення. «Самостійність не можлива також без наявності власних думок, оцінок, суджень. Упевненість особистості в істинності знань, правильності своєї позиції веде до готовності її доказово захищати, обстоювати в дискусійних і конфліктних ситуаціях» [12, с.159]. Для цього треба переходити на дедуктивні методи, коли в основу учіння закладати повинні логічний висновок від загальних до часткових висновків.

Щоб процес викладання носив творчий характер і студенти стали активними його учасниками, необхідно дати їм можливість відчувати задоволення від своєї роботи, виробляти уміння працювати з додатковою літературою, проявляти ініціативу, створювати умови для самореалізацій всіх учасників навчально-виховного процесу.

Різні труднощі, які виникають через недостатню культуру розумової праці та загальну невідповідність студентів до формування творчої діяльності, завжди пов'язані з їхнім невмінням працювати самостійно. Перед початком самостійної роботи потрібно підготувати групу, мати достатній обсяг знань, умінь, навичок. Підготовка полягає в повторенні вивченого, в повідомленні нових знань, в проведенні спостережень. Потім дати чіткі вказівки про обсяг та зміст майбутньої роботи, про її цілі, а також про техніку виконання, проінструктувати групу про те, як виконувати завдання. Інструкцію можна надати в письмовій або усній формі, потім перевірити, чи всі студенти зрозуміли, як виконувати роботу. Викладач надає допомогу тим, хто ще не зовсім готовий до самостійного розв'язання поставлених завдань.

Включаючи в процес учіння самостійні роботи, викладач піклується про те, щоб студенти опанували кожним новим видом роботи, що буде успішною підготовкою майбутніх занять. З іншого ж боку, важливо, щоб студенти не зупинялися на одному рівні, а опановували наступними видами роботи, які вимагають від них все більш високої міри самостійності. Уміння планувати види самостійних робіт, включати в навчальний процес завдання, що стимулюють студентів до нових умов їх виконання, до самостійного подолання труднощів, що виникають, – це істотна ознака майстерності викладача. Студенти повинні стати безпосередніми учасниками навчального процесу, його суб'єктами, а не об'єктами.

Досвід фахівців переконливо доводить, що лише впровадження в навчальний процес нових педагогічних технологій, нової інформаційної техніки забезпечують активну участь в ньому, формують потребу до самостійного придбання знань. Методична література дає нам поняття про самостійну роботу як основний спосіб опанування учбового матеріалу в час, вивільнений від обов'язкових учбових занять. Цей вид учбової діяльності проводиться або під керівництвом викладача, або самостійно. Час для самостійної роботи регламентується робочим учбовим планом і складає не менше 1/3 загального обсягу учбового часу студентів, відведеного для вивчення конкретного предмета.

Сьогодні потрібен фахівець, який в змозі не лише вникати в проблеми, що стоять перед підприємством, але і запропонувати свою думку на їх рішення. А щоб бути активним на виробництві, необхідно володіти глибокими знаннями. Саме на придбанні міцних та нових знань у студентів нами акцентується увага. І якщо процес вчення є не просто «натаскуванням» певної суми знань та умінь, а перетворюється на спільну цікаву діяльність викладача та студентів, тоді немає ні втоми, ні відліку часу, а є відчуття задоволення як самих викладачів, так і відчуття гордості та самоповаги у студентів.

Для того щоб самостійна робота була цілеспрямованою, поступовою, посиленою і результативною для студентів, кожне заняття містить свою роль в досягненні поставленої мети. Перший позакласний захід має бути націлений на підтвердження тісного зв'язку теорії з виробництвом: те, що було вивчене з теорії, необхідно підтвердити прикладами з діяльності підприємств міста, держави, особливо тих, на яких працюють батьки, познайомитися з проблемами, які перед ними стоять. Студенти на основі самостійних, невеликих за обсягом питань, що напрацьовані, вчаться виступати перед аудиторією, слухати один одного, розвивають уміння передавати знання іншим.

На другому занятті особлива роль полягає в залученні студентів до читання спеціальної літератури, придбання навичок дискусії та з формування пізнавального інтересу до предмета. Форма його проведення - дебати. Уміло поставлене питання, яскравий факт, переконливий приклад допомагають спрямувати міркування студентів у потрібному напрямку.

Третє заняття в своїй особливій ролі повинне сприяти формуванню умінь у студентів до спілкування та систематизації знань, в пошуку ефективного використання ресурсів підприємства. В процесі роботи студенти обґрунтовують роль кожного чинника, складають таблицю, в якій дається їхня класифікація, зміст та дія на ефективність використання ресурсів підприємства та наводять приклади з діяльності конкретних підприємств з даної проблеми. Форма такого заняття - практикум. Завдяки самостійній роботі студентів і колективному її обговоренню відбувається поглиблення, розширення, осмислення знань, розвивається логічне, економічне та творче мислення. Мета наступного заняття – закріпити уміння в рішенні завдань з використання ресурсів підприємства та запропонувати шляхи ефективного їх використання, а також студенти повинні показати не лише свідомість знань і уміння їх узагальнювати, систематизувати, але і пошуку відповіді на

головне питання предмета: «Як забезпечити ефективне функціонування підприємства?». Виходячи з рівня набутих знань і умінь, студентам необхідно знайти відповідь на це запитання в раніше вивчених темах і скласти таблицю, в якій вказати алгоритм ходу дій, стратегію і тактику підприємства із забезпечення його ефективної роботи.

Основні завдання самостійної роботи як засіб формування творчих умінь професійної діяльності студентів будівельного технікуму, є:

1. Мотивація інтересу студентів до вивчення економічних тем і питань.
2. Розкриття економічних понять, явищ, закономірностей, які проявляються в різноманітних реальних життєвих або умовних ситуаціях.
3. Використання виробничих ситуацій з дидактичною метою.
4. Формування особистісних рис фахівців.
5. Оволодіння прийомами процесу пізнання.
6. Розвиток пізнавальних здібностей.
7. Комунікативні завдання, які передбачають передачу знань від однієї людини до іншої.

Таким чином, завдяки самостійній роботі студентів, сформованому пізнавальному інтересу до предмета успішно вирішуються навчально-виховні завдання з вивчення дисципліни «Економіка будівництва». Л.М. Толстой говорив, що якщо вчитель сполучає любов до справи і до учнів, то він досконалий і переконаний в тому, що чим більше знає учень, тим з більшим обсягом знань він підходить до рішення будь-якої задачі.

Успіх цієї роботи багато в чому залежить від розроблення завдань організації самостійної роботи для різних рівнів, що є основною умовою належного планування та організації самостійного навчання. Самостійність – це велике досягнення кожної людини. Нами визначено на основі аналізу виконання робіт, анкетування та співбесід зі студентами, витрати часу на самоусвідомлення, які подані в діаграмі. Навіть вже в дорослому віці не всі люди можуть бути самостійними і залежать від думки і рішення інших. На запитання: «Ви можете себе назвати самостійною людиною, або все-таки є моменти в житті, в яких за вас вирішує проблему, що виникла, хтось інший?» відповіло «так» 43.3%. Також було виявлено залежність між рівнем успішності студентів та витратами часу на виконання різних типів завдань (Рис.1). Крім цього, виникали труднощі, коли необхідно було визначити формування правильності того або іншого логічного висновку на основі творчих умінь професійної діяльності. Деяким студентам не вистачає

упевненості, і вони легко здають свої позиції комусь іншому у вирішенні справи, вони не доходять до кінця, а поступаються тим, хто, можливо, набагато слабший за них, але впевненіший у декілька разів. На запитання «а ви зможете в потрібну хвилину дійти до кінця у вирішенні проблеми?» - відповіло «так» - 36.7% . Чи вистачить у вас упевненості і наполегливості? - 20%.

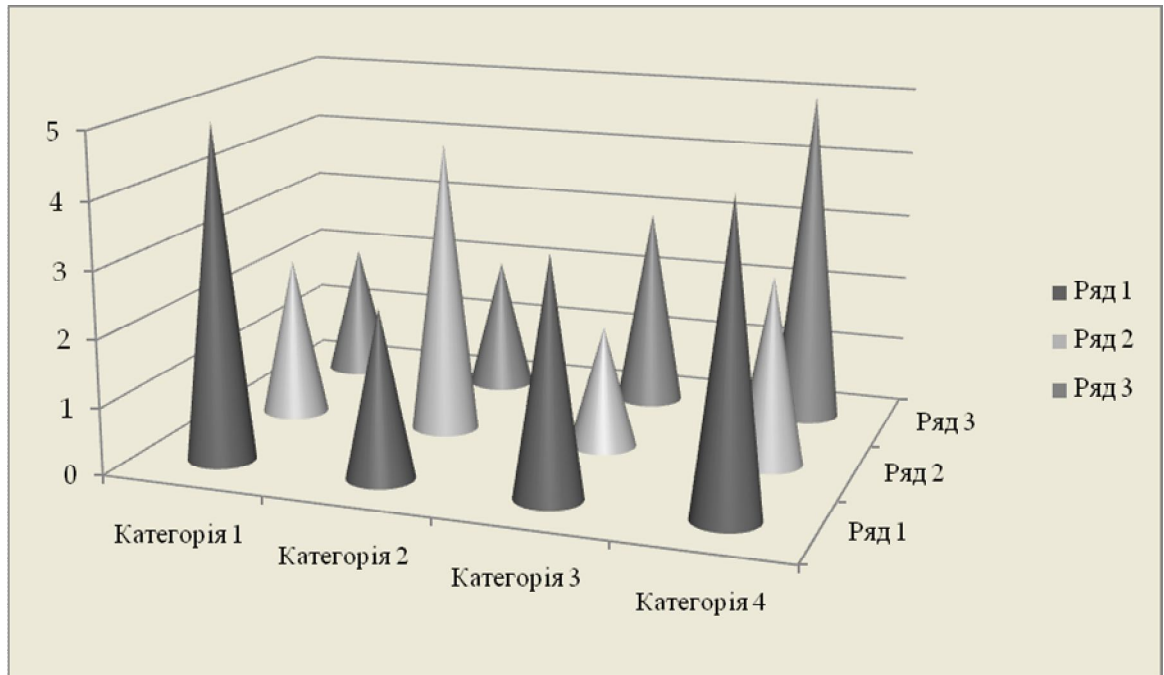

Рис. Витрати часу на самоусвідомлення виконаних робіт

Це дослідження дає змогу висловити, що ефективність організації самостійної роботи як засобу формування творчих умінь професійної діяльності студентів у навчальному процесі будівельного технікуму сприяє вирішенню таких завдань:

1. Досвід творчої та дослідної діяльності студентів з рішення нових проблем успішно формується, коли основним джерелом теоретичної інформації для них є конспект лекцій. Це дозволяє спрямувати навчаючих на розвиток активності розумової діяльності. Тобто повнота й адекватність сприйняття цієї інформації студентами залежить від рівня організації лекційних занять викладачем та їхнього інформаційно-методичного забезпечення, що поширює фундаментальні знання, професійні вміння спеціаліста.

2. Збільшення навантаження в аудиторний час, зростання кількості завдань та необхідність одночасно вчитися і працювати ведуть до того, що

ніякі знання, якщо вони не підкріплені самостійною діяльністю, не можуть стати справжнім надбанням молодшого спеціаліста. Це вимагає від викладача розробки методичних рекомендацій щодо роботи з літературою та чіткого обґрунтування доцільності такої роботи. Найбільш ефективна ця робота у випадку їх наскрізного використання та орієнтації студентів на систематичну самостійну пізнавальну діяльність. Вміння студента працювати на лекції та вести конспект є також невід'ємною складовою.

3. Задля поступового формування у кожного студента вміння самостійно набувати знання необхідно враховувати потенційні можливості людини, які можуть в повній мірі проявитися і реалізуватися лише при раціональній самоорганізації учбової діяльності. У той же час збільшується питома вага витрат часу на виконання індивідуальних завдань щодо опрацювання теоретичної інформації, що дозволяє усім студентам працювати самостійно з урахуванням рівня їхньої підготовленості відповідно продуктивності завдань, які забезпечують алгоритмічно-дієвий і творчий рівні засвоєння знань. Це також свідчить про прагнення студентів до самореалізації і самосвідомості і професійної рефлексії в процесі навчання, дозволяє приділити викладачеві більше уваги слабким студентам, що сприяє появі в них інтересу до навчання, з іншого боку, вимагає від нього дотримання системи вимог за організації самостійної роботи навчаючих. Ці припущення були підтверджені під час анкетувань та співбесід зі студентами.

4. Справжня активізація самостійної роботи студентів у розвитку їхніх творчих здібностей характеризується вмінням в опрацюванні першоджерел, що сприяє більш глибокому осмисленню вже засвоєної суми знань без систематичного контролю, допомоги та стимуляції з боку викладача самостійно працювати на заняттях, дома, в бібліотеці, вміння організувати окремі форми роботи і всю учбову діяльність в цілому. Пізнавальна діяльність набуває творчого, пошукового характеру, де найбільшу увагу, порівняно з іншими видами завдань у процесі виконання самостійної роботи, студенти приділяють навчальному проектуванню. При розвитку творчості, дослідницьких умінь особистості на етапі проектування не лише використовується теоретична інформація, отримана студентами з літератури й на лекціях, а й проводяться консультації, співбесіди з викладачами, друзями і батьками, які беруть разом з ними участь у конкурсі на складання й розв'язання задач для оптимізації творчого й наукового пошуку. Проекти, які розроблені студентами, представляють і захищають у гуртках та на науково-практичній конференції технікуму, крім цього вони прагнуть

апробувати отримані результати економічних проектів у реальних умовах практичної діяльності. Студенти виконують завдання, моделюючи економічні ситуації, та розробляють алгоритм розв'язання проблем тощо. Така послідовність сприятиме розвитку творчих здібностей, цілеспрямованості, активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів та підвищенню ефективності навчання.

Самостійна робота сприяє:

- зростанню професійного рівня та поглибленню і розширенню знань;
- продуктивності у формуванні інтересу до пізнавальної діяльності;
- конструктивності;
- когнітивності.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Аналіз педагогічної літератури показав, що проблема самостійної роботи як засіб формування творчих умінь професійної діяльності студентів в умовах докорінної перебудови вищої школи є надзвичайно важливою і вимагає подальшого дослідження як в теоретичному, так і в практичному плані.

При здійсненні дослідницької самостійної роботи пізнавальна діяльність набуває творчого, пошукового характеру. Практика довела високу ефективність використання індивідуальних завдань для самостійної роботи студентів на практичних заняттях, курсової роботи та дипломних проектів. Означені види самостійної роботи слід розглядати як етапи, які мають пройти студенти, вони сприяють формуванню глибоких, міцних та систематизованих знань, розвивають у студентів самостійність у здобутті знань та їх використанні у навчальній практичній діяльності, активізують пізнавальну діяльність студентів та мобілізують їх на досягнення кінцевого результату.

Література

1. Маслоу А. Самоактуалізація /А.Маслоу// Психологія личности. Тексты. – М.: Прогресс, 1982 – С. 108-118.
2. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах: Наказ Міністерства освіти України від 2 червня 1993 року №161.
3. Гарунов М.Г. Развитие самостоятельности и творчества студентов в условиях перестройки высшей школы/М.Г. Гарунов. – Ростов-на-Дону, 1991. – 360 с.

4. Натанзон Э. Ш. Приемы педагогического воздействия/Э.Ш.Натанзон.- М., 1972.-67с.

5. Володько В.М., Самостійна пізнавальна діяльність студентів: Методичні рекомендації /В.М.Володько, І.С.Дмитрик, Т.В.Іванова. – К.: ІСДО, 1993. – 52с.

6. Гнитецкая Г.И. Дидактическая эффективность комплексной системы организации самостоятельной работы студентов младших курсов/Г.И.Гнитецкая. – К.: Вища школа, 1990. – 150 с.

7. Яшанов С.М. Психолого-педагогічні аспекти використання комп'ютерної техніки в самостійній навчальній роботі студентів. Наукові записки: Збірник наукових статей/С.М.Яшанов. – К.: НПУ, 2000. – С.234-244.

8. Яшанов С.М. Комп'ютерне навчання як продукт логічного розвитку інноваційних процесів в освіті. Наукові записки: Збірник наукових статей/С.М.Яшанов. – К.: НПУ, 2001. – С.191 – 198.

9. Есипов Б.П. Самостоятельная работа учащихся на уроках/Б.П.Есипов. – М.: Учпедгиз, 1961. – 239с.

10. Пидкасистый П.И. Самостоятельная деятельность учащихся /П.И.Пидкасистый. – М: Педагогика, 1981. – 78с.

11. Солдатенко М.М., Самостійна пізнавальна діяльність як найважливіша умова формування спеціаліста /М.М.Салдатенко, Б.А.Сусь // Вища і середня освіта. -1994. - № 7. - С. 39-44.

12. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб./З.Н.Курлянд, Р.І.Хмельюк, А.В.Семенова /За ред.З.Н.Курлянд.-3-тє вид., перероб. І доп.-К.:Знання,2007.-495с.

13. Тумбрукакі А.В. Метод навчання через задачі як засіб розвитку самостійності та творчої активності студентів /А.В.Тумбрукакі // Сучасні освітні технології: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / За ред. І.Ф.Прокопенка, В.І.Лозової. – Харків: ХДПУ, 2001. – С.102-103.

14. Ужик В.О. Педагогічні основи організації самостійної роботи студентів/В.О.Ужик. – К: Вища школа, 1981. – 23 с.

Приходченко К.І. – доктор педагогічних наук, професор кафедри українознавства, Заслужений учитель України, член-кореспондент Міжнародної академії наук педагогічної освіти (м. Донецьк)

Охріменко В.В. - викладач спецдисциплін Маріупольського будівельного коледжу, пошукувач кафедри соціології та соціальної

педагогіки Приазовського державного технічного університету (м. Маріуполь)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Міропольська Н.Є.

ІСТОРИЧНІ УМОВИ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТКУ МЕДИЦИНИ ЯК НАУКИ

О. Приходченко

Стаття підносить проблему зародків медицини, вказує на досить складний шлях становлення її як науки. Пропонуються народні засоби застосування трав, розкриваються властивості цілющої води. Робиться акцент на медичному термінотворенні.

Статья поднимает проблему зарождения медицины, указывает на достаточно сложный путь становления ее как науки. Предлагаются народные средства применения трав, раскрываются целительные качества воды. Делается акцент на медицинском терминообразовании

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

Здоров'я завжди було і залишається найважливішою життєвою цінністю. Важко хронологічно визначити, коли виникла медицина, але той факт, що потреба в медичній допомозі виникла з появою людської спільноти, безперечний. Зародки її слід шукати в спробах народних цілителів прийти на допомогу хворим.

Формування цілей статті (постановка завдання)

Ще триста років до н.е. Херофімусом були сказані пророчі слова: «Коли немає здоров'я, Мудрість мовчить і не до мистецтва. Сила спить, багатство безкорисне, а Розум безсильний». Тому ставимо за мету: зробити екскурс в історію виникнення медицини, розширивши знання в даній галузі як такої, що сприяє профілактиці хвороб, а також поновленню працездатності. Для цього слід вирішити такі завдання: розглянути народні засоби зцілювання; описати концепт «водна стихія» як життєво важливого